

Dostęp do sądu w dobie pandemii

Analiza – część druga

Warszawa, kwiecień 2020

Dostęp do sądu w dobie pandemii. Analiza – część druga

Autor:

Krzysztof Jarzmus

Konsultacja:

Adam Klepczyński

dr Piotr Kładoczny

dr Katarzyna Wiśniewska

Warszawa, kwiecień 2020

Analiza została zrealizowana w ramach grantu Funduszu Obywatelskiego „Bezpieczeństwo a wolność. Prawa człowieka w czasie pandemii”, zarządzanego przez Fundację dla Polski.

Streszczenie

W Polsce funkcjonuje obecnie 318 sądów rejonowych – są najniższym szczeblem w hierarchii sądów.

Kognicja sądów rejonowych jest bardzo szeroka – przede wszystkim jako pierwsza instancja w postępowaniu cywilnym sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych i podobnie w postępowaniu karnym, sądy rejonowe orzekają we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawą do właściwości innego sądu.

W pierwszej części analizy Helsińska Fundacja Praw Człowieka wskazała na brak jednolitości rozwiązań przyjętych w Sądzie Najwyższym, sądach apelacyjnych i okręgowych. Mogło to sugerować, że podobnie będzie w przypadku sądów rejonowych. Nasze późniejsze badania potwierdziły tę hipotezę.

Polskie sądy rejonowe przyjmują niejednolite rozwiązania dotyczące zarówno informowania o zmianach w funkcjonowaniu sądów związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19, jak i samych zasad dotyczących przyjmowania korespondencji.

Zwłaszcza w zakresie zasad dotyczących przyjmowania korespondencji występuje ogromne zróżnicowanie: od możliwości składania pism procesowych bezpośrednio w Biurach Podawczych, poprzez składanie ich w specjalnie przygotowanych pojemnikach (w tym również i kopertach wręczanych przez pracowników służby ochrony), przesyłanie ich pocztą elektroniczną czy korzystanie z pośrednictwa innego Biura Podawczego znajdującego się w tym samym okręgu, aż do wyłącznej konieczności korzystania z usług operatora pocztowego. Oprócz kilku wskazanych w opracowaniu wyjątków, tak duże różnice zachodzą pomiędzy sądami rejonowymi tej samej apelacji, tego samego okręgu, a nawet czasem leżącymi na terenie tego samego miasta.

Jedynym dość powszechnie stosowanym przez sądy rejonowe rozwiązaniem jest ograniczenie prowadzenia bezpośredniej obsługi interesantów przez Biura Podawcze, co niestety w połączeniu z bardzo częstą praktyką publikowania przez sądy rejonowe niewystarczających informacji dotyczących zasad przyjmowania korespondencji (bądź też zupełnego ich braku) w żaden sposób nie ułatwia obywatelom korzystania z, i tak już mocno ograniczonego w dobie pandemii, prawa do sądu.

Dotychczasowe rozwiązania prawne

W Polsce pisma procesowe do sądu, w tym odwołania, można złożyć w biurze podawczym. Jednocześnie standardową drogą komunikacji z sądem jest nadanie pisma procesowego w placówce pocztowej (art. 124 Kodeksu postępowania karnego¹ oraz art. 165 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego²)³. Jedynie w przypadku elektronicznego postępowania upominawczego istnieje możliwość składania pism procesowych drogą elektroniczną (art. 50531 Kodeksu postępowania cywilnego)⁴. Tym samym w Polsce nie ma możliwości wnoszenia pism procesowych, w szczególności środków odwoławczych, drogą elektroniczną.

Rozwiązania wprowadzone w związku z pandemią

Ze względu na ogłoszony stan epidemii w Polsce wprowadzono zawieszenie m.in. wszystkich terminów sądowych oraz terminów w postępowaniach karnych (art. 15z z ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁵). Terminy te zostały zawieszono od dnia 31 marca 2020 roku, ponieważ to właśnie tego dnia przepis wszedł w życie. Jednocześnie w Polsce sądy nadal rozpatrują sprawy uznane za tzw. pilne. Ministerstwo Sprawiedliwości uznało, że są to:

1. sprawy dotyczące zastosowania i przedłużenia tymczasowego aresztowania, sprawy, w których orzeczono środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym, sprawy rozpoznawane w postępowaniu przyspieszonym oraz sprawy zagrożone przedawnieniem karalności czynu albo przedawnieniem wykonania kary, oraz sprawy o zastosowanie środka detencyjnego w postaci umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub zastosowania wobec niego aresztu dla cudzoziemców, sprawy, w których wykonywana jest kara pozbawienia wolności albo inna kara lub środek przymusu skutkujący pozbawieniem wolności, jeżeli rozstrzygnięcie sądu dotyczy zwolnienia osoby pozbawionej wolności z zakładu karnego lub aresztu śledczego albo jest niezbędne do wykonania takiej kary lub środka przymusu w tym zakładzie lub areszcie;

1 Tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 30 ze zm.

2 Tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.

3 W postępowaniu sędowoadministracyjnym kwestia ta uregulowana jest w art. 83 § 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 roku o Postępowaniu przed sądami administracyjnymi, tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 2325 ze zm.

4 W postępowaniu sędowoadministracyjnym pisma procesowe można wnosić do elektronicznej skrzynki podawczej (art. 12b ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi).

5 Dz. U. z 2020 r. poz. 374 ze zm.

2. sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, wymagające wydania zarządzenia w trybie art. 569 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, sprawy, o których mowa w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego⁶, sprawy dotyczące umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich, sprawy, w których nieletni został umieszczony w schronisku dla nieletnich oraz sprawy dotyczące umieszczenia małoletniego cudzoziemca w placówce opiekuńczo-wychowawczej, jak również czynności z zakresu postępowania wykonawczego w wyżej wymienionych sprawach, a także sprawy dotyczące rozpoznania wniosków o ustanowienie kuratora w celu reprezentowania interesów małoletnich w postępowaniu przed sądem lub innym organem;
3. sprawy, o których mowa w ustawie o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób;
4. sprawy z wniosku, o którym mowa w art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁷;
5. sprawy związane z wykonaniem Europejskiego Nakazu Aresztowania (ENA);
6. przesłuchania osoby w trybie zabezpieczenia dowodu lub co do której zachodzi obawa, że nie będzie można jej przesłuchać na rozprawie.
7. sprawy o rozpoznanie wniosku restrukturyzacyjnego w rozumieniu ustawy Prawo restrukturyzacyjne,⁸
8. sprawy w przedmiocie nakazania przez sąd opuszczenia mieszkania przez członka rodziny wspólnie zajmującego mieszkanie, który swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, na podstawie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.⁹

Jednocześnie wskazano, że prezesi sądów mogą podejmować decyzje w zakresie innych spraw wymagających rozpoznania. Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do wszystkich sądów powszechnych w Polsce o zamieszczenie informacji o kategoriach pilnych spraw na ich stronie internetowej. W związku z powyższym w ww. kategorii spraw nadal są przesyłane orzeczenia, od których należy wnosić środki odwoławcze. Tym samym dostęp do Biur Podawczych w sądach rejonowych jest tym bardziej istotny – jako pierwsze rozpatrują one większość spraw wskazanych w powyższym wykazie i w związku z tym to do nich składane są rzeczony środki.

Warto także wskazać, że w projekcie ustawy o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych

6 Tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1878 ze zm.

7 Tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 218 ze zm.

8 Tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 243 ze zm.

9 Tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 218 ze zm.

innych ustaw (druk sejmowy 299 i 299-A) proponowano wprowadzenie możliwości wnoszenia pism procesowych do sądu przy użyciu platformy ePUAP, portalu informacyjnego sądów powszechnych lub za pomocą poczty elektronicznej. Pismo takie miało być opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 15zzv proponowanej ustawy¹⁰). Jednakże z proponowanej zmiany wycofano się na etapie prac legislacyjnych w Sejmie.

Zmiana komunikacji z sądami w dobie epidemii

Obecny stan i wprowadzone zmiany wywołały wątpliwości co do sposobu komunikacji z sądami. W związku z tym HFPC przeprowadziła analizę rozwiązań przyjętych przez poszczególne sądy. Pierwsza jej część została opublikowana 17 kwietnia br.¹¹, a przedstawiona poniżej kontynuacja dotyczy rozwiązań wdrażanych w sądach rejonowych¹². Mając na uwadze czytelność niniejszej analizy, poszczególne wnioski i obserwacje odnoszą się do grup sądów rejonowych podzielonych wg. Apelacji, do której należą.

Apelacja białostocka¹³

Sądy rejonowe w apelacji białostockiej nie przyjęły jednolitych rozwiązań zarówno w zakresie przyjętej formy informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19, jak i w zakresie przyjętych zasad przyjmowania korespondencji. Informacje o wprowadzanych zmianach można odnaleźć w komunikatach opublikowanych na stronach głównych bądź odnajdując je samodzielnie w zarządzeniach publikowanych w zakładkach „aktualności”. W przypadku jednego okręgu po wejściu na stronę danego sądu rejonowego ukazywało się wyskakujące okienko „pop – up”, ale zawierało ono informacje dotyczące sądu okręgowego, a nie znajdujących się w rzeczonym okręgu sądów rejonowych. Przyjęte zasady przyjmowania korespondencji były skrajnie zróżnicowane: od bezpośredniego przyjmowania pism przez Biuro Podawcze wyłącznie w sprawach pilnych (pozostałe pisma należy przesyłać drogą pocztową) – jak ma to miejsce w Sądzie Rejonowym w Białymstoku, poprzez możliwość bezpośredniego składania pism do koperty udostępnianej

10 Projekt dostępny tutaj: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/0ED4D419861EFC71C12585370038D29C/%24File/299.pdf> oraz <http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5EDFDA5A0BA099CBC1258538003A6786/%24File/299-A.pdf>

11 Opracowanie dostępne tutaj: <http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/04/Dost%C4%99p-do-s%C4%85du-w-dobie-pandemii-16-04.pdf>

12 W Polsce funkcjonuje obecnie 318 sądów rejonowych.

13 W apelacji białostockiej funkcjonuje obecnie 26 sądów rejonowych.

przez pracownika ochrony – jak ma to miejsce w Sądzie Rejonowym w Giżycku, aż do wyłącznego przyjmowania pism przesyłanych za pośrednictwem operatora pocztowego bądź przyjmowania ich drogą tradycyjną i elektroniczną. W 23 z 26 sądach rejonowych zarządzono wstrzymanie bezpośredniej obsługi interesantów. W trzech pozostałych przypadkach: i) Sąd Rejonowy w Białymstoku dopuszczał bezpośrednie dostarczanie korespondencji wyłącznie w sprawach pilnych; ii) Sąd Rejonowy w Pułtusku informował, że do 31 marca dopuszcza bezpośrednią obsługę przez Biuro Podawcze (zalecając jednak możliwość składania pism drogą pocztową) – brak zarządzenia przedłużającego wskazany okres, ale do 30 kwietnia w rzeczonym Sądzie wystawiany jest pojemnik, do którego można składać wszelką korespondencję; iii) Sąd Rejonowy w Ostrowi Mazowieckiej ograniczył funkcjonowanie Biura Obsługi Interesanta oraz Biura Podawczego Ksiąg Wieczystych wyłącznie do spraw niecierpiących zwłoki (z wyłącznym dostępem do Sądu osób wezwanych bądź zawiadomionych na posiedzenia). W sądach rejonowych w Łomży i Sokółce, oprócz przyjmowania korespondencji od operatora pocztowego, Biura Podawcze przyjmują korespondencje również od odpowiednio policji bądź prokuratury oraz komorników sądowych bądź prokuratury. Niemal 1/3 sądów rejonowych w badanej apelacji umożliwiała składanie korespondencji do specjalnie przygotowanej urny/pojemnika (czy – jak w przypadku Sądu Rejonowego w Giżycku – koperty udostępnianej przez pracownika ochrony), jednak we wszystkich z tych przypadków sądy nie informowały o sposobie uzyskania potwierdzenia złożenia pisma bądź wprost wskazywały, iż uzyskanie takiego potwierdzenia nie będzie możliwe. Prawie połowa sądów rejonowych w apelacji białostockiej ogólnikowo wskazuje na możliwość kierowania do Sądu pism używając zwrotu – pocztą tradycyjną bądź elektroniczną – bądź ograniczając się do jeszcze bardziej ogólnego stwierdzenia, iż kontakt z Sądem (a więc i domyślnie składanie pism) jest możliwe wyłącznie korespondencyjnie, telefonicznie i za pośrednictwem poczty elektronicznej. Sądy te nie informują przy tym o żadnych szczegółach dotyczących przyjmowania/rejestracji korespondencji przekazywanej drogą elektroniczną, co, jeśli weźmie się pod uwagę obowiązujące przepisy dotyczące składania pism procesowych, może prowadzić do dalszych niejasności i utrudnień dla interesantów.

Podsumowując, oprócz praktycznie powszechnego wstrzymania bezpośredniej obsługi interesantów, działania podjęte w omawianym zakresie przez sądy rejonowe nie cechują się jakąkolwiek jednolitością nie tylko w skali całej apelacji, ale nawet poszczególnych okręgów – na takim obszarze pewną jednolitość działania można przypisać sądom okręgu suwalskiego, co wynika jednak z niskiej szczegółowości przyjętych przez nie rozwiązań.

Apelacja gdańska¹⁴

W apelacji nie został przyjęty jednolity sposób informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19. W 12 spośród 42 sądów rejonowych przy uruchomieniu strony głównej wyświetlało się okienko „pop up” zawierające zróżnicowane, w zależności od sądu, informacje – m.in. wykaz rozpoznawanych spraw, dane kontaktowe, prośbę o kontaktowanie się z sądem za pośrednictwem środków komunikacji zdalnej bądź wskazanie wyłącznych form przesyłania korespondencji, warunki oraz grupy osób mające wstęp do budynku sądu czy możliwą drogę dokonywania opłat sądowych. Pozostałe sądy publikowały właściwe informacje w formie komunikatów, wyszczególnionych zarządzeń na stronie głównej bądź należało je samodzielnie odnaleźć w zakładce „aktualności”. Sąd Rejonowy w Wejherowie utworzył specjalną zakładkę dotyczącą informacji i zmian związanych z pandemią COVID – 19. Sądy rejonowe w apelacji gdańskiej nie przyjęły jednolitej zasady przyjmowania korespondencji w omawianych okolicznościach. Działania te przyjmują bardzo zróżnicowaną formę – od wstrzymania bezpośredniej obsługi interesantów przez Biura Podawcze (zastosowana przez zdecydowaną większość sądów), poprzez przyjmowanie korespondencji przekazywanej bezpośrednio przez wybrane podmioty dla pozostałych dopuszczając wyłącznie formy komunikacji zdalnej (rozwiązanie przyjęte przez Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią, Sąd Rejonowy w Wejherowie oraz oba sądy rejonowe w Gdańsku) czy możliwość składania korespondencji do specjalnego pojemnika – jak ma to miejsce w Sądzie Rejonowym w Grudziądzu (bez możliwości otrzymania potwierdzenia złożenia pisma), aż do zasady przyjętej przez Sąd Rejonowy w Tczewie (zgodnie z ogłoszeniem opublikowanym w formie okienka „pop up”), wedle której Biuro Podawcze wstrzymało przyjmowanie jakiegokolwiek korespondencji za wyjątkiem przesyłek dostarczanych przez sądy, prokuratury, areszty śledcze, zakłady karne, policję, komorników, biegłych sądowych, tłumaczy przysięgłych oraz inne instytucje i urzędy – wyłączenie z tej grupy operatora pocztowego należy uznać za daleko idącą nieprawidłowość. Pragniemy jednak wyrazić nadzieję, że doszło w tym przypadku wyłącznie do omyłki redakcyjnej, mając na uwadze, że znajdujący się w tym samym okręgu Sąd Rejonowy w Sopocie użył w swoim komunikacie podobnego zapisu dodając następnie informację o konieczności składania pism procesowych drogą pocztową. Niemniej, zamieszczanie ogłoszenia o rzeczony treści na stronie głównej może potencjalnie prowadzić do wprowadzenia interesantów w błąd. Informacje dotyczące zasad przyjmowania korespondencji publikowane przez sądy w zdecydowanej większości cechowały się wysoką ogólnością i nie zawierały żadnych szczegółowych informacji na rzeczony temat – ograniczały się do zalecenia drogi pocztowej bądź drogi pocztowej lub elektronicznej, albo do prośby o skorzystanie z takiej drogi. Pięć sądów opublikowało jedynie ogólną

14 W apelacji gdańskiej funkcjonują obecnie 42 sądy rejonowe.

informację, iż kontakt z sądem przebiega drogą pocztową, elektroniczną bądź telefoniczną, a cztery kolejne jedynie poinformowały o wstrzymaniu bezpośredniej obsługi interesantów, co potencjalnie domyślnie sugerowało pocztową drogę składania pism. Jedynie 12 z 42 sądów w sposób jednoznaczny i wyraźny poinformowało o właściwej formie składania korespondencji. 19 % sądów opublikowało szczegółowe informacje dotyczące kwarantanny, której poddawana jest korespondencja (24- godzinna, za wyjątkiem dwóch sądów, gdzie trwa ona 48 godzin) – we wszystkich tych sądach za datę wpływu przyjmuje się rzeczywistą datę wpływu. Jak już zostało wyżej wskazane, praktycznie wszystkie sądy w apelacji wstrzymały bezpośrednią obsługę interesantów przez Biura Podawcze i szerzej ograniczyły ich wstęp do budynku sądu (za wyjątkiem wezwanych bądź zawiadomionych) – wyjątek stanowi tutaj Sąd Rejonowy w Gdyni, która dopuszcza skorzystanie interesanta z bezpośredniej obsługi przez Biura Obsługi Interesanta, w przypadku „pilnej potrzeby”.

Podsumowując, oprócz praktycznie powszechnego wstrzymania bezpośredniej obsługi interesantów, działania podjęte w omawianym zakresie przez sądy rejonowe nie cechują się jakąkolwiek jednolitością nie tylko w skali całej apelacji, ale nawet poszczególnych okręgów. Ponadto, w opinii Fundacji, informacje dotyczące zasad przyjmowania korespondencji publikowane przez sądy rejonowe apelacji gdańskiej są w większości niewystarczająco szczegółowe.

Apelacja katowicka¹⁵

W apelacji nie został przyjęty jednolity sposób informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19. W 8 spośród 29 sądów rejonowych przy uruchomieniu strony głównej wyświetlało się okienko „pop up” zawierające zróżnicowane, w zależności od sądu, informacje – przede wszystkim o wstrzymaniu bezpośredniej obsługi interesantów przez Biura Podawcze czy o wykazie spraw znajdujących się na wokandzie – ale również prośbę o śledzenie działu „aktualności” w związku ze zmianami w funkcjonowaniu sądu dotyczącymi zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID – 19. Pozostałe sądy w większości informowały o zmianach poprzez komunikaty/wyróżnione zarządzenia publikowane na stronie głównej. W paru przypadkach konieczne było samodzielne przeszukanie zakładki „aktualności” w celu odnalezienia właściwych informacji. W przypadku 3 sądów nieopublikowane zostały żadne szczegółowe informacje dotyczące przyjmowania korespondencji, a 7 kolejnych ograniczyło się do udostępnienia ogólnej informacji dotyczącej wszelkich form kontaktu z sądem. Nie zostały przyjęte jednolite zasady przyjmowania korespondencji

15 W apelacji katowickiej funkcjonuje obecnie 29 sądów rejonowych.

przez sądy rejonowe apelacji katowickiej. Prawie wszystkie sądy wstrzymały bezpośrednią obsługę interesantów przez Biura Podawcze, bądź ogólnie poinformowały o wstrzymaniu bezpośredniej obsługi interesantów przez komórki organizacyjne sądu. Jedynie w Sądzie Rejonowym w Cieszynie strony postępowania mają bezpośredni dostęp do Biura Obsługi Interesanta. W przypadku sądów rejonowych w Chorzowie i Bytomiu możliwe jest składanie korespondencji do specjalnie przygotowanych urn – bez możliwości uzyskania potwierdzenia złożenia pisma. Pozostałe sądy wskazują na wyłączność drogi pocztowej bądź zalecają jej wybór przy wstrzymaniu bezpośredniej obsługi interesantów w sądzie. Część wskazuje również na możliwość korzystania z platformy ePUAP. Poczta elektroniczna jest wskazywana raczej ogólnie jako forma kontaktu z sądem, niż jako droga do składania pism – nie opublikowano żadnych informacji dotyczących przyjmowania pism drogą elektroniczną. Należy w tym miejscu jednak wskazać, iż Sąd Rejonowy w Zabrze wskazał w informacji na stronie głównej, iż Biuro Podawcze jest nieczynne, a „wszelkie pisma i skargi należy kierować do Sądu drogą pocztową lub elektroniczną”, jednakże lektura zarządzeń dostępnych w zakładce aktualności wskazuje, że elektroniczne możliwe jest składanie skarg do Prezesa i Wiceprezesa Sądu – niemniej, taki stan rzeczy może prowadzić do wprowadzenia interesantów w błąd. Sześć sądów rejonowych opublikowało również informacje dotyczące poddawania korespondencji kwarantannie – Sąd Rejonowy w Żorach wskazał, że z tego powodu korespondencja jest otwierana i rejestrowana z jednodniowym opóźnieniem – pozostałe jednoznacznie wskazały, iż za datę wpływu przyjmuje się rzeczywistą datę wpływu. Podsumowując, w skali całej apelacji nie zostały przyjęte jednolite zasady przyjmowania korespondencji, choć występujące różnice w większości przypadków nie były duże. Tak samo należy ocenić zasady przyjmowania przez poszczególne okręgi – z wyjątkiem okręgu częstochowskiego, gdzie wszystkie sądy jednolicie poinformowały o braku możliwości bezpośredniego składania korespondencji oraz o działaniach związanych z poddawaniem jej kwarantannie.

Apelacja krakowska¹⁶

W apelacji nie został przyjęty jednolity sposób informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19. Część sądów publikuje właściwe informacje na stronach głównych, a w przypadku części konieczne jest przeszukanie zakładki „aktualności”. 15 % sądów rejonowych w apelacji krakowskiej zawierało odpowiednie informacje w wyskakującym okienku „pop up”, które dotyczyły wykazu spraw znajdujących się na wokandzie oraz form prowadzenia korespondencji z sądem. W przypadku 7 spośród 33 sądów rejonowych

16 W apelacji krakowskiej funkcjonują obecnie 33 sądy rejonowe.

niedostępne były jakiekolwiek informacje dotyczące zasad przyjmowania korespondencji. Jednolite zasady przyjmowania korespondencji nie zostały przyjęte nawet w którymkolwiek z okręgów, a nawet w obrębie jednego miasta – nie mówiąc już nawet o apelacji jako całości. W praktycznie wszystkich sądach wstrzymana została bezpośrednia obsługa prowadzona przez Biura Podawcze, jednak w przypadku Sądu Rejonowego w Chrzanowie bezpośrednio korespondencje może składać policja oraz Prokuratura Rejonowa w Chrzanowie, a Sąd Rejonowy dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie dopuszcza w sytuacji koniecznych bezpośredni dostęp interesantów do zamiejscowych dzienników podawczych. Sąd Rejonowy w Nowym Sączu jest jedynym sądem w apelacji, gdzie możliwe jest składanie korespondencji do specjalnej urny – możliwe jest otrzymanie potwierdzenia złożenia takiego pisma po 48 godzinach, jeżeli podany został adres do korespondencji. Za niepokojący należy uznać fakt, że choć aż 8 sądów wskazało bezpośrednio na możliwość składania pism drogą elektroniczną/mailową, tylko jeden z nich wskazał na zasady przyjmowania takiej korespondencji – Sąd Rejonowy w Wieliczce, który przyjmuje datę i godzinę wydruku danego pisma za datę i godzinę jego wpływu. Równie poważne zastrzeżenia budzi fakt, iż 2 sądy w apelacji poinformowały o braku możliwości otrzymania potwierdzenia złożenia pisma w przypadku wszelkiej wpływającej do tych sądów korespondencji. Podsumowując, choć większość sądów przyjmuje wyłączną możliwość składania pism drogą pocztową, to stosunkowo duża część dopuszcza również rozwiązania alternatywne, które daleko odbiegają od pozostałych. Dlatego nie sposób ocenić zasad przyjmowania korespondencji w sądach rejonowych apelacji jako jednolitych.

Apelacja lubelska¹⁷

W apelacji nie został przyjęty jednolity sposób informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19. 20 % sądów informuje interesantów poprzez wyskakujące okienko „pop up”, które zawiera informacje o wykazie spraw znajdujących się na wokandzie bądź na ograniczenia w funkcjonowaniu sądu, m.in. wstrzymania bezpośredniej obsługi przez Biura Podawcze. Pozostałe sądy publikują komunikaty/informacje na stronie głównej, bądź konieczna jest analiza zarządzeń dostępnych w zakładce „aktualności”. Prawie połowa sądów rejonowych w apelacji lubelskiej nie opublikowała żadnych informacji dotyczących zasad przyjmowania korespondencji bądź ograniczyła się tylko do ogólnej informacji o wszelkich formach kontaktu z sądem. Nie zostały przyjęte również jednolite zasady przyjmowania korespondencji przez sądy rejonowe w apelacji lubelskiej. W prawie wszystkich sądach wstrzymana została bezpośrednia obsługa interesantów – z wyjątkiem Sądu

¹⁷ W apelacji lubelskiej funkcjonuje obecnie 30 sądów rejonowych.

Rejonowego w Białej Podlaskiej, gdzie mogą oni poruszać się w wyznaczonych strefach, do których należy m.in. pokój, w którym znajduje się Biuro Podawcze. Dwa sądy wskazują na możliwość składania pism drogą elektroniczną (dodatkowo obok portalu ePUAP), nie informując jednak o zasadach przyjmowania takiej korespondencji. W 4 sądach możliwe jest składanie pism do specjalnego pojemnika – otrzymanie potwierdzenia złożenia korespondencji jest możliwe w 3 z nich, jeżeli na kopercie został podany adres email, a w jednym otrzymanie takiego potwierdzenia nie jest możliwe. Pozostałe sądy wprost, lub wyłącznie w sposób domyślny, przyjmują pisma procesowe wyłącznie za pośrednictwem operatora pocztowego. Mając powyższe na uwadze, nie można przyjąć, iż w apelacji lubelskiej zostały przyjęte jednolite zasady dotyczące przyjmowania korespondencji.

Apelacja łódzka¹⁸

W apelacji nie został przyjęty jednolity sposób informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19, ale można zauważyć pewną dominującą praktykę. Zdecydowana większość sądów (23 z 34 – wszystkie w okręgach łódzkim i sieradzkim) informuje interesantów poprzez wyskakujące okienko „pop up”, które zawiera informacje m.in. o wykazie spraw znajdujących się na wokandzie bądź na ograniczenia w funkcjonowaniu sądu, takich jak np. wstrzymanie bezpośredniej obsługi przez Biura Podawcze. Pozostałe publikują odpowiednie informacje w formie komunikatów na stronie głównej bądź wyłącznie udostępniają właściwe zarządzenia w zakładce „aktualności”. Pewne problemy występują w przypadku Sądu Rejonowego w Bełchatowie, gdzie niedostępna jest treść zarządzeń, które przedłużają opublikowane akty. Obowiązujące zasady dotyczące przyjmowania korespondencji są już dużo bardziej zróżnicowane, jednak i tu można dostrzec pewną jednolitość w niektórych okręgach. Wszystkie sądy wstrzymały bezpośrednią obsługę prowadzoną przez Biura Podawcze. Dwa sądy dopuszczają składanie korespondencji do specjalnych pojemników. Sąd Rejonowy w Płocku oprócz operatora pocztowego przyjmuje również korespondencję bezpośrednio od osoby wyznaczonej z Komendy Miejskiej Policji w Płocku oraz Prokuratury Rejonowej i Okręgowej w Płocku oraz Sądu Okręgowego w Płocku. Aż 8 sądów rejonowych dopuszcza możliwość składania pism drogą mailową – są to prawie wszystkie sądy w okręgu łódzkim (z wyjątkiem Sądu Rejonowego w Skierniewicach oraz Sądu Rejonowego w Brzezinach (prawdopodobnie bo w tym przypadku na stronie internetowej nie opublikowano stosownych informacji)), które jednak przyjmują budzącą zastrzeżenia praktykę przyjmowania godziny i daty wydruku pisma za godzinę i datę jego wpływu. Dodatkowe 2 sądy informują o możliwości składania pism drogą elektroniczną, nie podając

18 W apelacji łódzkiej funkcjonują obecnie 34 sądy rejonowe.

jednak żadnych dalszych szczegółów. Pozostałe sądy przyjmują wyłącznie korespondencję dostarczaną za pośrednictwem operatora pocztowego bądź opublikowały jedynie ogólną informację. Podsumowując, nie sposób stwierdzić, iż w skali całej apelacji łódzkiej zostały przyjęte jednolite zasady dotyczące przyjmowania korespondencji, choć należy zauważyć, iż w samym okręgu łódzkim stosowane są niemal powszechnie jednolite regulacje w tym zakresie.

Apelacja poznańska¹⁹

Wszystkie sądy w apelacji poznańskiej informują interesantów o zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19 poprzez wyskakujące okienko „pop up” zawierające zróżnicowane, w zależności od sądu, informacje – m.in. wykaz spraw znajdujących się na wokandzie, informacje o ograniczeniu funkcjonowania Biura Podawczego, dane kontaktowe czy odnośniki do odpowiednich zarządzeń. W apelacji nie zostały jednak przyjęte jednolite zasady dotyczące przyjmowania korespondencji. Prawie wszystkie sądy wstrzymały bezpośrednią obsługę interesantów przez Biura Podawcze – z wyjątkiem Sądu Rejonowego w Rawiczu i częściowo Sądu Rejonowego w Śremie, gdzie Biuro Podawcze wciąż przyjmuje bezpośrednio wnioski o wpis hipoteki z potwierdzeniem oraz o wydanie odpisu z ksiąg wieczystych. Sąd Rejonowy w Obornikach zamieścił jako jedyny w apelacji informacje, iż „wszelkie pisma, wnioski, prośby, skargi należy kierować do Sądu drogą pisemną lub mailową, a które zostaną rozpoznane w ciągu 30 dni od daty wpływu”. Tak samo jako jedyny, Sąd Rejonowy w Zielonej Górze umożliwia składanie korespondencji do urny – bez możliwości otrzymania potwierdzenia złożenia pisma. 15 z 32 sądów poinformowało, iż przyjmują korespondencję wyłącznie za pośrednictwem operatora pocztowego lub zalecają składanie pism tą drogą. Pozostałe sądy ograniczyły się wyłącznie do podania ogólnej informacji dotyczącej form kontaktów z sądem bądź nie opublikowały żadnych informacji dotyczących zasad przyjmowania korespondencji.

Apelacja rzeszowska²⁰

W apelacji nie został przyjęty jednolity sposób informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19. Spośród 20 sądów rejonowych 3 informowały interesantów poprzez

19 W apelacji poznańskiej funkcjonują obecnie 32 sądy rejonowe.

20 W apelacji rzeszowskiej funkcjonuje obecnie 20 sądów rejonowych.

wyskakujące okienko „pop up”, 8 w formie komunikatu umieszczonego na stronie głównej, a Sąd Rejonowy w Łąncucie utworzył na stronie głównej specjalny odnośnik do wszelkich zarządzeń wprowadzonych ze względu na obecne okoliczności. W pozostałych przypadkach odpowiednie informacje znajdowały się w zakładce „aktualności”. W apelacji nie zostały również przyjęte jednolite zasady dotyczące przyjmowania korespondencji, choć już np. w obrębie samego okręgu przemyskiego wszystkie sądy przyjęły takie same rozwiązania – w komunikatach wskazano na możliwość prowadzenia korespondencji przez pocztę tradycyjną bądź elektroniczną i w tym miejscu zaznaczono, iż możliwość formy elektronicznej nie dotyczy pism procesowych w postępowaniu karnym i cywilnym, jako że w obecnym stanie prawnym, poza wyjątkami przewidzianymi w ustawie, pisma procesowe wniesione drogą elektroniczną nie wywołują skutków prawnych. W skali całej apelacji praktycznie całkowicie została wstrzymana bezpośrednia obsługa interesantów prowadzona przez Biura Podawcze – jedyny wyjątek stanowią sądy rejonowe w Nisku i Kolbuszowej, które dopuszczają bezpośrednią obsługę interesanta przez m.in. Biuro Podawcze w sprawach „absolutnie pilnych”. Oba te sądy należą do okręgu tarnobrzeskiego i w tym samym okręgu w 3 sądach Biuro Obsługi Interesanta wydaje zaświadczenia z pieczęcią Sądu na żądanie osoby, której odmówiono wstępu do budynku, stanowiące podstawę usprawiedliwienia nieobecności lub spóźnienia w złożeniu pisma. Należy również zauważyć, iż na stronie głównej Sąd Rejonowy w Lesku widniał komunikat zgodnie, z którym: „Wszelkie skargi, wnioski, pisma i prośby należy kierować do Sądu drogą pisemną (za pośrednictwem operatorów pocztowych) lub mailową. Zostaną one rozpatrzone w ciągu 30 dni od daty wpływu.” (wskazany okres obowiązywania do 3 kwietnia), który w opinii Fundacji mógł wprowadzać interesantów w błąd (pozostałe komunikaty tego typu publikowane przez sądy rejonowe tego samego okręgu nie zawierały wyrazu „pisma”). Oprócz wskazanych już sądów z okręgu przemyskiego jeszcze 2 sądy wskazały na alternatywną możliwość wnoszenia pism drogą elektroniczną, nie podając jednak żadnych dalszych szczegółów, a kolejne 2 zaleciły bądź wskazały konieczność wnoszenia pism drogą pocztową. Pozostałe sądy nie opublikowały szczegółowych informacji dotyczących przyjmowania korespondencji bądź ograniczyły się do wyłącznego podania wszelkich form kontaktu z sądem.

Apelacja szczecińska²¹

W apelacji nie został przyjęty jednolity sposób informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19. Brak także jednolitości w działaniach podejmowanych przez sądy w tym zakresie również w obrębie poszczególnych okręgów, a nawet tego samego miasta. Niemniej, aż 14 z 23 sądów informuje interesantów poprzez wyskakujące okienko

21 W apelacji szczecińskiej funkcjonują obecnie 23 sądy rejonowe.

„pop up”, które zawiera informacje m.in. o wykazie spraw znajdujących się na wokandzie, o ograniczeniu dostępu do sądu, o ograniczeniu prac Biur Podawczych czy po prostu odnośniki do właściwych zarządzeń. Pozostałe publikują odpowiednie informacje w formie komunikatów na stronie głównej bądź wyłącznie udostępniają właściwe zarządzenia w zakładce „aktualności”. Brak również jednolitych zasad dotyczących przyjmowania korespondencji. Sąd Rejonowy w Myśliborzu dopuszcza bezpośrednio składanie korespondencji przez interesantów we wskazanych sprawach pilnych. W pozostałych sądach wstrzymana została bezpośrednia obsługa interesantów przez Biura Podawcze. W 3 sądach możliwe jest pozostawienie korespondencji w specjalnym pojemniku, jednak w każdym z tych sądów związane są z tym inne zasady – w Sądzie Rejonowym dla Szczecina – Centrum w Szczecinie niemożliwe jest otrzymanie potwierdzenia złożenia takiego pisma, Sąd Rejonowy w Myśliborzu prowadzi wyłącznie rejestr elektroniczny rzezonej korespondencji, a Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim wymaga, aby równocześnie ze złożeniem pisma do pojemnika zostało ono również przesłane na pocztę email, co umożliwi wtedy otrzymanie potwierdzenia pisma. Żaden Sąd, z wyjątkiem Sądu Rejonowego w Myśliborzu, który wskazuje, iż sędziowie są zobowiązani do nadawania biegu pismom złożonym elektronicznie, niedotkniętych innymi brakami niż brak podpisu własnoręcznego w sytuacjach, gdy tożsamość osoby podpisującej pismo elektroniczne nie budzi wątpliwości oraz wskazuje, że wszystkie pisma mogą być składane za pośrednictwem platformy ePUAP, nie reguluje w szczególności sposobu kwestii związanych z możliwością składania pism drogą elektroniczną. W 5 sądach Biuro Podawcze przyjmuje korespondencję wyłącznie od operatorów pocztowych oraz instytucji publicznych. Osiem sądów poinformowało o konieczności składania pism za pośrednictwem operatora pocztowego (2 z nich – Sąd Rejonowy w Choszcznie oraz Sąd Rejonowy w Wałczu wskazały również na możliwość drogi elektronicznej bez podania dalszych szczegółów (w ramach obowiązujących przepisów)). Pozostałe sądy nie opublikowały szczegółowych zasad dotyczących przyjmowania korespondencji bądź ograniczyły się do ogólnikowego wskazania wszelkich form kontaktu z sądem. Dlatego też nie można uznać, że w apelacji szczecińskiej przyjęte zostały jednolite zasady dotyczące przyjmowania korespondencji.

Apelacja warszawska²²

W apelacji warszawskiej występowały różnice pomiędzy rozwiązaniami przyjętymi w obu okręgach, jednak w obrębie samych okręgów działania podejmowane przez sądy rejonowe były praktycznie jednolite.

22 W apelacji warszawskiej funkcjonuje obecnie 14 sądów rejonowych.

Działania podjęte przez okręg warszawsko – praski były rzadkim przykładem pełnego ujednoczenia przyjmowanych rozwiązań w całym okręgu zarówno pod względem formy informowania – publikowania odpowiednich zarządzeń na stronie głównej – jak i przyjętych zasad dotyczących przyjmowania korespondencji i funkcjonowania Biur Podawczych – ograniczenie funkcjonowanie Biura Podawczego do przyjmowania pism procesowych głównie za pośrednictwem operatorów pocztowych. Jedyne zastrzeżenie budzi użycie niedoprecyzowanego zwrotu „głównie”.

W zakresie informowania działania podjęte przez sądy w okręgu warszawskim były praktycznie takie same – odpowiednia informacja na stronie głównej (choć sama jej treść, a przede wszystkim przejrzystość była zróżnicowana). Natomiast przyjęte zasady dotyczące przyjmowania korespondencji były jednolite – z jednym wyjątkiem. W prawie wszystkich sądach opierały się one na utrzymaniu, w ograniczonym trybie, bezpośredniej obsługi interesantów prowadzonej przez Biura Podawcze (różnice dotyczyły wyłącznie kwestii technicznych). Wyłom stanowi jednak niepokojąca praktyka przyjęta przez Sąd Rejonowy w Piasecznie polegająca na przyjmowaniu godziny i daty wydruku pisma procesowego za godzinę jego wpływu.

Niemniej w skali kraju apelacja warszawska jako całość cechuje się największą jednolitością działań, które praktycznie dzielą się na dwie grupy pokrywające się z okręgami apelacji.

Apelacja wrocławska²³

W apelacji nie został przyjęty jednolity sposób informowania o wprowadzanych zmianach w funkcjonowaniu sądów w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID – 19. Na stronach internetowych 15 z 35 sądów rejonowych wyskakiwało okienko „pop up” zawierające zróżnicowane informacje – m.in. o ograniczeniu pracy Biur Podawczych, wykazie spraw znajdujących się na wokandzie czy o ogólnym ograniczeniu wstępu do budynku sądu., a kolejne 13 sądów zawarło informacje w formie komunikatu dostępnego na stronie głównej. W apelacji nie zostały również wprowadzone jednolite zasady dotyczące przyjmowania korespondencji. Choć powszechnie ograniczona została bezpośrednia obsługa interesantów przez Biura Podawcze, to w przypadku sądów rejonowych okręgu wrocławskiego wciąż możliwe jest składanie korespondencji przez interesantów do Biur Podawczych, we wskazanej wydzielonej kategorii spraw bądź w sprawach pilnych. Co więcej, w okręgu wrocławskim sądy rejonowe przyjęły jednolite rozwiązanie, zgodnie z którym Biura Podawcze sądów rejonowych tego okręgu przyjmują bezpośrednio

23 W apelacji wrocławskiej funkcjonuje obecnie 35 sądów rejonowych.

korrespondencję adresowaną do dowolnego sądu z tego okręgu, a następnie zostaje ona przekazywana bezpośrednio pomiędzy sądami bez pośrednictwa operatora pocztowego (rzeczone Biura Podawcze funkcjonują jednak w znacząco ograniczonym wymiarze godzinowym). Spoza okręgu wrocławskiego jeszcze 3 sądy dopuszczały bezpośrednią obsługę interesantów – w uzasadnionych przypadkach lub gdy niemożliwe było skorzystanie z usług operatora pocztowego. Oprócz tego w apelacji 3 inne sądy dopuszczają możliwość składania korespondencji bezpośrednio do przygotowanych skrzynek – spośród nich jedynie Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie informuje, w jaki sposób można otrzymać potwierdzenie złożenia takiego pisma. Co więcej, Sąd Rejonowy w Lubinie opublikował zarządzenie, zgodnie z którym wszelkie pisma procesowe, skargi i wnioski itp. przyjmuje się wyłącznie na piśmie, za pośrednictwem operatora pocztowego lub za pośrednictwem poczty elektronicznej, jednakże rzeczony zarządzenie obowiązywało do 31 marca i nie została opublikowana żadna informacja o przedłużeniu tego okresu. Pozostałe sądy nie opublikowały żadnych szczegółowych informacji dotyczących przyjmowania korespondencji bądź ograniczyły się wyłącznie do ogólnej informacji dotyczącej wszelkich form kontaktu z sądem. Podsumowując, mimo pewnej jednolitości zasad dotyczących przyjmowania korespondencji w samym okręgu wrocławskim, nie sposób przyjąć, iż są one jednolite w skali całej omawianej apelacji.

CLOSED

HELŚIŃSKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA

Helsińska Fundacja
Praw Człowieka
ul. Zgoda 11
00-018 Warszawa

tel. (22) 556 44 40
fax: (22) 556 44 50
hfhr@hfhr.pl
www.hfhr.pl